

XXII. PRAIRIE CSONGRÁDMEGYÉBEN.*

Nem könnyű találni földtekénken még egy olyan 5853 □ mrf. területet, mely talaj-alakulás szempontjából a változatost hasonló szerencsével bírná egyesíteni mint hazánk, a három hegy alatt terülő, négy folyó által öntözött hon, melyről nem ok nélkül zengi a költő ihlett lantja, hogy bércz, völgy változnak gazdag ölében s melyről D ó c z y J ó z s e f „Európa tekintete“ című munkája IX-ik kötetében B e u d a n t-ból következőleg idéz: „Magyarország különös szemfűlességét érdemli a természetvizsgálónak.“

E geologiai kertben kisebbek ugyan az arányok, melyek szerint a természeti kiválóságok egymás mellé sorakoznak, mint bolygónk felületének egy vagy más — erősebben individualizált — részén, de épen azért, mert e miniatüre nem a kirívó ellentéteknek rendszertelen összehalmozója, sőt inkább izléssel berendezett gyűjtőpontja: az okon hat oly kedvezően azon szerves világra, mely ölében az édes létnek örvend. — az okon szeretik azt gyermekei oly benső odaadással, hogy a kivüle való létezést életnek sem tartják. (Extra Hungariam non est vita.)

Hogy néhány felöltő példával éljek: elmondhatom, miszerint Svájcig sem kell vándorolnunk, hogy havast lássunk. Van hazánkban elég; virágos párkányairól még a havasi gazdaság fokhelyei — az alpesi pásztorkunyhók (Sennhütten) sem hiányzanak, csakhogy esztináknak nevezi azokat az erdélyi székely és oláh, ami világos bizonyítéka annak, hogy akár a skandináv Kjöleneken, akár a svájci Alpeseken, akár az itáliai Gran Sasso hóvonal-határa közelében éljen az ember, hasonló természeti viszonyok hasonló foglalkozásmódot jelölnek ki számára, bármennyire hajlandó is magát nemcsak egé-

* Magától érthető, hogy a „prairie“ szót nem a legszorosabb értelemben kell venni.
SZERK.

szen szabadnak tekinteni, sőt büszkén a természet urául feltolni.

De hegyeink merőleges magasságát a földrajzi szélességgel egybevetve, valóságos jégárakat kellene találnunk kivált a Magas Tátrában, ha annak gerincze esetleg szélesebb vállakkal domborúlna ki, melyeken az oromhó könnyebben megtapadjon, vagy ha a nagyobbik Magyaralföld oly zaharai hőségű légáramlatokban nem fűroszthen annak fagyos ormait, mert F u c h s számításai szerint a szélesség 49—50 fokai közt 2566 méter magason állandóan örök hónak kellene vesztegelnie. A Tátrában pedig 8 olyan csúcs van, mely e mértéket meghaladja. „Távol honából száll a fehér felhő; ormot pillant meg, útjában állót, s gondolkozik, vajjon kikerülje-e? Légnék gyermeke én, ekkép szól magában, mikép kerülném ki a föld fiát? Alant hagyom s kevélyen nézek rá; — villám öcsémet küldöm fejére s megrázatom ősz mohszakálát. Szól és emelkedik és közeleg az oromhoz; de az orom még mindig fölötte van; szárnyal, erőlködik, tikkad s a kevély örvend végre, hogy a Tátra itt vagyon és ő ülhet ormára pihenni.“ (Vajda Péter.)

Hogy e hegytömeg valamikor valóban havas volt, nemcsak az igazolja, mikép H a u e r annak ereszkedőin hatalmas morénák nyomaira akadt, — nemcsak az, hogy Szabó József hasonlót észlelt a jóval déliebb fekvésű és alig félakkora magasságú Mátrában: hanem hogy fővényes méhében Alföldünknek sik talaja is nem egy csillámpala vagy trachyt vándorsziklát rejteget, melyek jégpóstan kerültek eredetüktől távol fekvő lelhelyeikre, mint pl. Debreczen környékére, Békés és Csanád megyékbe, Temesvár és Nagy-Kikinda közt meg épen humustalajba. Vulkan-keresőbe sem kell messze mennünk. Ott emelkedik a „magyar tenger“-nek, mely az Alpeselek legkeletibb tava, a Balatonnak közelében a Badacsony-bércz-

csoport, — lávája, mely tetején szét-szóródva porladoz, s mit sem különbözik a Vezuvnak e nembeli régibb termékeitől. Hogy bazalt kúpjai a jelenben vulkáni bombákkal a vidéket nem rettegtetik, sőt badacsonyi borok neve alatt Lacrymae Christi minőségű nektárt öntenek — inkább szerencséje hazánknak, hogysem rendkívüliség-kedvelés szempontjából sajnálni okunk lenne. Kevés különbséggel körülbelül ugyanez mondható el a hegyaljai trachyt-csúcsok feől.

Franciaországi Landes-okat óhajtunk látni, melyeknek csillogó fővényhalmaival pajkos játékot űz a kelő szél, úgy hogy a gyér mezőn, mely a homokhullámok közt itt-ott gyepszigetek gyanánt zöldel, a birkáit legeltető gascognei pásztor csak öles falábakon mozoghat? Találunk a Duna-Tisza közén ilyet is, hol a gyeplő bársonyszőnyegét barnára pörkölék a napnak égető sugarai, hol szórványosan, csak helyenkint zöldel egy-egy kis folt a sárgás-szürke homok-buczkák között, — ott t. i., hol a keskeny ér vagy tenyérnyi tócsának vizét a rekkenő hőség teljesen kiszáritani még nem bírta, de szélein a megaszalt nádas zörögve bókol már a tovairamló szellő fuallatának. Mindez egyesüln az égboltozat felhőtlen kékjével oly színt kölcsönöz a tájnak, az elhagyatottságnak olynemű érzelmeit költi az emberi kebelben, minőket a Landes-ok vándora tapasztal.

A Nilus völgyét, vagy a Hoangho, Jang-cse-kiang alsó folyása területét kívánjuk látni, hol a rizs posványos iszapban érleli magvait, pár méterrel magasabban pedig gyapot-ültetvények virítanak? Lelünk ilyet is kicsinyben honunk legdélibb vármegyéinek síkjain, hol e század III-dik tizedében 10—20 ezer hektoliter rizs hálálta meg a természetére fordított fáradozást; a szerémségi gyapot pedig szakértő vélemény szerint nemcsak a macedoniaival versenyzett, hanem a louisianaihoz is majdnem egészen hasonló jó-ságú volt.

Folytathatók e különmemű képek felsorolását a bájos Kőrös-völgy leírásával Fekete Tó-tól egész Nagyváradig, mely 8 mérf. hosszúságban oly ecsetre méltó tájakkal váltakozik, hogy méltó volna, miszerint ennek tündérszép vidékei szolgáltatnák szobáink falaira a tájképeket más hazák tájrajzai helyett; folytathatók a kalugyeri (Vaskoh melletti Biharban) időszakos forrás rajzával, egy-egy mész vagy jég barlanggal, a tordaí hasadék, detonatai sziklamennyezet vagy somoskői hajlott bazalt képződések bizarr festésével, — de előterjesztésünk czíme Csongrád-megyébe, a magyar Mezőpotamiába vezérel, hol ezektől különböző természetű tünemény — egy prairie — az, mely a múlt évben figyelmemet megragadta.

Humboldt szerint a természet a síkságok tüneményeit minden égaj alatt egyaránt előnkbe tárja, — de minden földvön meg van azoknak sajátlagos jellemők, arculatuk, melyet a talaj különbözősége, égajja és tengerszíne fölött való magasság határoz meg. A csongrád-megyei síknak annál is inkább meg van a maga sajátossága, mert e megyének talaja, hol füves puszták buján zöldelő kaszálókat sűrűn képeznek, 30—40 méter mélységen alul homok, e fölött lösz és legfelül változó vastagságú rétegben termőföldből alakult meg, — és hozzá honunknak egyik legcsekélyebb lejtősődésű síkja, melyen a kanyargó Tisza fűz- és nyárfákkal szegélyezett medrében oly feltűnő lassúsággal hömpölyög végig, hogy a malomkerekét is alig zavarja fel nyugalmából, mely gerendafája körül álmos lomhasággal végzi kiszabott munkáját.

Hogy is ne? midőn a hármás Kőrössel egyesült Tisza Csongrádtól Mindszentig 3¹/₂ mrf. hosszú pályáján (Hunfalvy János szerint 14300 folyó öl) alig 3 lábnyit esik. Csongrádnál ugyanis tükrének tengerszint feletti magassága 240', Mindszentnél pedig nem egészen 237', alább a hódmezővásárhelyi kikötőnél 235', Szegednél 233', és hozzá

e 8 mrf. (valóban 31980 öl) hosszú folyó völgyben számtalan kanyarulattal 17 mértföldet (vagyis 62695 folyó ölet) tesz meg; esése tehát e vonalon 100 ölenként nem tesz ki egészen 2 vonalat, mely 4-szerre lassúbb mozgásról tesz bizonyosságot, mint milyennel hazánkban a Duna halad, melynek a Magyar-birodalomban minden 100 ölnyi útjára átlag 8·2 vonalnyi esés jut.

De nem a Tiszának e lassú folyása teremtetten meg azt a prairiet, mely most partjain elterül és mely találóan hasonlít az illinoisi vagy déloroszországi e nemű ösrétekhez vagy fűerdőkhöz, — hanem az a körülmény, hogy Tiszánk jobboldali partjainak magassága Csongrád és Ányás közt csak 262—254' közt változván, alig 6 méterrel haladják meg alacsony vizálláskor is a folyó tükör síkját, — minél fogva nem volt csoda, ha a víz rendszeresen tengernyi szélességre locsant ki tavaszi hóolvadás-kor vagy a zöldár idejében, mely alkalmakkor nem csak a Kőrös szokta meghozni, mi e részben tőle telik, hanem a Szeged fölött derékszög alatt beömlő Maros is megmeg késlelteti az ár lefolyását.

Amint azonban a Tiszának általános szabályozását megelőzőleg e század elején a Csany előtti 4000 öl hosszú töltés megépült, az általa ármentesített terület lassankint elvesztette prairie-jellegét és jó kaszálóvá vált, melyben csak itt-ott volt nádas és savanyú szénát adó rét, hol helyenkint, mint egy-egy völgyteknőből sás (*Carex*) és gyékény (*Typha*) közül szórványosan csillámlott elő egy-egy tócsa akkor is, midőn különben a víz tükre a Tiszában magas volt, — de az előbbeni állapotba való vizatérés igen hamar bekövetkezőnek mutatkozott, mihelyt csak egyszer is sikerül vala a fékvesztett folyónak átörnie a korlátokon, melyek közé az ember ipara nagy fáradsággal szorította.

Ez eset állott elő 1876 elején, midőn a hőmérő higánya február 16-ikától kezdve csak két ízben, t. i. márczius

9-én és 20-án, esett a fagyópont alá, — minek következtében a hegyek hava Felső-Magyarország és Erdélyben minden 24 óra alatt 24 óra hosszant olvadhatott és olvadék vizével csordultig tölthetett minden eret, árkot. Így történt azután, hogy Szegednél ápril 6-án 24' 11" magas volt a víz rendes állása felett, holott a partnak közepes magassága nem több 13 lábna! Ott, hol hajdan a Dongér és Holt-Tisza hömpölygeték lassan hullámaikat az Anya-Tisza felé, régi töltés védte a rétséget, melyben csak itt-ott bujkált egy-egy kelő, mikép azon vidéken a felfakadó vizeket nevezik. E kelők, melyeket a folyó árjának hydrostatikai nyomása hoz létre, náddal (*Arundo phragmites*) körülszegélyezett tükrük felett szép vízirózsák (*Nymphaea alba*), ernyős káka (*Butomus umbellatus*) és sárga liliomokkal (*Iris pseudacorus*) pompáztak, széleiken pedig gazdagon volt elhintve a gyengén pirosló hidőr (*Alisma plantago*).

De e szép rétség felett Damocles kardja gyöngye selyemszálon függött — megmentése pedig zsebkérdés volt, mert emeltebb pontjain az utóbbi időkben néhány tanya épült s körülöttük művelés alá fogott területek. 1876 ápril 8-án azonban éjszakkéleti szél fújt s az általa felkorbácsolt hullámok oly erővel ostromlák a töltést, minővel évek óta nem, — de mivel e régi gát megállapodottsága következtében jó véleményben állt, kevésse védelmezett. Nem vették ugyanis figyelembe, hogy e töltés anyaga lösz, mely talajnem vizeresztő tulajdonságánál fogva könnyen meglazul. Ennek következtése csak átszakadás lehetett, mi 9-én valóban meg is történt.

Volt e ponton akkor földforradalom, mikép magokat a régi geológok kifejeznék! Oly erővel sodorta a berohanó ár a százados füzeket a mentett rétségbe, hogy egyikök füvestül együtt félórányi távolra ragadtatott el helyétől a vízroham által, 18 ezer holdnyi terület pedig fél nap alatt víz alá került. „Mint az örült, ki letépte lánczát, vág-

tatott a Tisza a rónán át, zúgva-bögve törte át a gátot, el akarta nyelni a világot.“ — És ez óriási kiegyenlítés dacára a túlparton csak 2 hüvelyknyi apadás mutatkozott.

E beltengert julius közepén, — tehát akkor láttam, midőn a Tisza már megtérőben volt, de a rétségbeli pár tanyának ekkor is még csak nádfedele látszott ki a vízből. A szakadásnál kétoldalt hosszú két félsziget gyanánt nyúlt be a töltés. Érdekes volt itt a közlekedés. Óriási vizipók gyanánt közeledett lassan a komp két pár evezője által tolatva a nád és gyékény-törmelékkel szegélyezett parthoz, melyről előtünk délnyugatra végetlen víztükörnek panorámája tárult fel, a szélrózsa egyéb irányai felé pedig messze távolban alacsony partok ölelék a nagy sikot, melynek nyugati szélén a pusztaszeri monostornak romjai meredeztek az ég kékjébe, elmosódva a rajtok ülő gólyafészekkel együtt.

Midőn a kompba betelepültünk, mozgásba jött a hatalmas négy petrenczerúd, melyek vége egy-egy deszkadarabbal volt lapátszerűvé kiszélesítve ; — e primitív evezőknek rhythmusok mártogatása segítette előbbre alig észrevehető mozgással a nehézkes repülő hidat, miközben oly panaszos csikorgás hallatszott, mint midőn a kárókatna (*Carbo cormoranus*) éhesen vijog a Tisza tükre felett. Elérkezvén félórai munka után a szakadás szélén fekvő fűzfához, mely haragos-zöld levelekkel bujálkodva nyújtózkodott ki félig az árból, mint valami óriás zöld hydra (*Hydra viridis*) : révészeink annak begyökeresedett dereka mellől egy 50 öles alattság * végét halászták ki, hogy annak tág ívben görbülő kalauzolása mellett juthassunk a szakadáson túlra. Ezen átjutva, kiugráltak a töltés tulsó végére, és annak meredek külső oldala mellett vontatták újra félóra hosszant kötélén a kompot, míg egy enyhébb lejtésű ponton szárazra kaphattunk.

* Vastag hosszú kötél, melylyel a hajókat vontatják.

Igy értük el az igazi révjárást, melyet egy szép jegenyefa (*Populus pyramidalis*) tesz messziről felismerhetővé, hol drót-kötélre erősített rendes tiszakomp várakozott ránk.

A jelzett 18 ezer holdnyi területet késő őszig borította az ár, sőt 1877-re is maradt belőle víz alatt 2000 hold, melyről rendkívül lassan tér az ár vissza. Ennek következtében a rétség olyan prairie-vé lett, minőt csak az Amazon, Mississippi vagy La Plata folyamóriások teremthetnek Amerika síkjain. De ilyen átalakulást erőszakos rombolás szokott megelőzni. Midőn mult juliusban ez árterületnek nyugati szélén utaztam végig, volt mit csodálnom azon fasonon, mely a Tiszapart felé vezető utat a pusztaszeri majortól mintegy másfél órajársnyi hosszúságban két oldalt szegélyezte, és mely faszor azelőtt oly hús ányat nyujtott, hogy ösztönszerűleg gombolkozott be az utas, ha a verőfényes kisteleki Saharából annak homályába bejutott, — és most e húsz évi gondozásnak koronája csak szomorú rom.

Az ákászok és lepényfák (*Gleditschia*) csak bókoló, zörgő vázak, melyek galyaira rászáradt a levélzet, — a rezgő és fehér nyárfák citromsárga lombjaikkal arról tesznek bizonyosságot, hogy kártekonan hatott levélzöldjöknek egészséges fejlődésére a túlságos vízbőség. A juhar (*Acer*) és bálványfa (*Ailanthus*) csoportok biborvörös levelekkel pompáznak, de olyan pir ez, mint minő a sorvasztó lázban szenvedőnek arczán ég. Legjobban érzik magokat a fűzek, melyek hatalmas gyökérszakált eresztve, úgy néznek ki, mint ahogy az alrun-gyökér termőfáját (*Mandragora officinalis*) a növénytan gyermekéveiben képzelték, vagy mint a mangrove (*Rhizophora Mangle*) fák a Marannon és Orinoco torkolataik közti parti lapályon, hol azok számtalan légyökere miatt partra szállni alig lehet. Balra terül ez allée-től a fürengeteg, melynek prairiejellege annyira meglepett, és melynek rövid rajzát ezennel adom.

Mindszentről hazatérőben átkelve a Tisza jobb partjára, egyideig folyóhosszant haladtunk Kistelek felé azon füzek aljában, melyek az ártér szélét jelzik és melyek zöldje nemcsak messze megfesti a folyó síma víztükrét, hanem párhuzamos görbületben annak smaragd színű keretét is alkotja. A közel lápos visszhangzik a nádi-rigók (*Calamoherpe arundinacea, palustris, Sylvia turdoides*) méla énekétől, melybe élesen vegyül a barkós czinke (*Parus barbatus*) hívogató hangja, — a távol ingoványból pedig a nevető sirály (*Larus ridibundus*) és bicicz (*Vanellus cristatus*) valamint egyes szélkiáltók (*Numenius arquatus*) szava volt kivehető. Közel járhattunk a kis vöcsök (*Podiceps minor*) vizenyős lakosztályához, mert a mily ijedten tört elő a sűrűből, oly esetlenül vágódott alá a Tiszába. Fejünk fölött pedig tág köröket vonva egy pár réti sas (*Aquila naevia*) emelkedett fel csigavonalban, hogy szemünk elől a regg könnyed felhőiben mihamar eltűnjék.

Termetes nyárfák mellett csavarodtunk a rétségbe, melynek szélén a tarka virágszőnyegen csoportokat képezve ácsorgott a vakvarjú (*Ardea nycticorax*), mely bár gémfaj, de ülő helyzetében annyira hasonlít a varjúhoz, hogy népünk épen oly jogosan nevezte vakvarjúnak, mint a *Lamium* ajakas virágú növényem egyik fajtát holt csalánnak. Olynemű látogatásban e szárnyasok, mint ezúttal, részesültek kétségkívül egyébkor is, mert kiállított őreik közelédésünkkor hatalmas károgással keltek szárnyra, mit ösztönszerűleg megcselekedett a többi is, noha alig vettek volna észre különben bennünket a sűrűség miatt, melyben nehéz volt az előnyomulás.

Tovább befelé néhány sirály és halászká (*Sterna*) telep felé vitt utunk; — nagy lármával riadtak fel költő helyeikről ezek és tartottak egyenest felénk, hogy idegzsibbasztó kiabálásukkal fészkek látogatásától bennünket talán viszsztatartani sikerüljön, — a sirályok ellenben egyideig csak kóvályogtak kö-

rültünk, de aztán felkerekedve, beljebb a rétségbe távoztak; miután halászkáink meggyőződtek, hogy békés látogatók vagyunk, a Tiszának tartottak, hogy apró halak után leselkedjenek, s amint egy-egy szemök ügyébe került, nyilsebesen és csaknem függélyesen csaptak le a víztükörré rájuk.

Közel másfél méter magas itt a varádics (*Tanacetum*), nem sokkal kisebb a sertecsék (*Inula*), de citromsárga virágaikkal mindketten azon versenyeznek, melyikök adjon élénkebb arany-színt e prairie-nek, melyet a szellő gyöngye fuvalma is tengerszerű hullámzásba hoz. A két küzdő felett a győzelem pálmája azonban a réti és nagy bakszakálé (*Tragopogon pratensis, major*) lenne, ha délig nyíló virágait másnap is értékesíteni akarná, — de hát ő tudja mért siet annyira gyorsan megérlelni szárnyas magvait, mintha a növényvilág gyermekei közt egyedül ő fogta volna fel a teremő szavát: „Nőjetelek, szaporodjatok és töltsétek be a földet.“

A bürök meghozta már gyümölcsét és mint száraz kóro himbálódzik az annál dúsabbban zöldelő ujjnyi vastagságú tavi lútej (*Euphorbia palustris*) mellett. Szomszédságukban talpas nagy leveleivel a keserű lapú (*Arctium lappa*) ad hús árnyat a kék és pirosvirágú kis tikszemnek (*Anagallis coerulea*, és *A. arvensis*), mely közelében sűrűn fedi a nyirkos talajt. A keszeg- és mérges saláta (*Lactuca scariola, virosa*) szép levelzetével igyekszik festőivé tenni környezetét, hol egy-egy ziliz (*Althaea officinalis*) teljes pompájában virít s körülte, mint anyjok körül a csirkék, mocskosfehér és sötétlila nadálytő (*Symphytum*), bükköny (*Lathyrus*) és tarka kaszanyüg (*Vicia*) csoportosúlnak.

Terjedelmes tócsához érünk, melynek szegélyét vízi ebszőlő (*Solanum dulcamara*), réti és vesszős fűzény (*Lythrum salicaria, virgatum*) festé anilín-piros színre, hogy éles ellentétet képezzen a gyékény haragos-

zöld színéhez, — az egyenesen felnyúlakodó gyékényszálak közt pedig mint apró fehér csillagok koszorúja, a réti csikorka (*Gratiola officinalis*) egészíti ki a színkeveréket, hogy ne hiányozzék szemünknek a kedves nemzeti tricolor sem. A fekete és fehérbarkós halászkák (*Sterna nigra*, *leucopareia*) egész gondtalanul várnak be e keveset háborgatott helyökön, mi kétségkívül másképp van a vadászati tilalmon kívül eső időben, — de egy pár partonfutó (*Totanus*) jókor felröppent, közel lehetett fészkek, mert aggódó tütytyel figyelmeztették kicsinyeiket a közelgő veszélyre; utóbb neki bátorodva, szándékosan tartottak felénk, hogy eltérítsék figyelmünket kicsinyeiről, melyek egyike, még bár egészen pelyhes, de már igen ügyesen úszott befelé a nádas sűrűjébe.

A közel fűzbokrok sűrű árnyából karakátnak (*Carbo cormoranus*) és gémekek riadtak fel; a repülő csoportból előbb a karakátnak váltak ki, nyílsebességgel hasítván egyik a másik nyomában a léget, de csakhamar lecsaptak ismét fészkek közelében; a gémekek közül a vakvarjú tért meg társainál előbb, csak jóval később a bátorosan szürkegém. Leginkább megtréfált bennünket egy törpe gém (*A. minuta*), mely a sás és szittyó (*Juncus*) sűrűjében lapult meg; hasztalan kerestük őt szemmel, de alig léptünk tovább, rögtön fölröppent; 30—40 lépésnyi távolságban leereszkedett ismét, hogy mint ügyes akrobata kúszszék a közeli 1 1/2 méter hosszú nádszálon föl. Ott széttekint és egy kiszáradt fűz derekára röppenve tűnik el szemünk elől a parti lószóka (*Rumex hydrolapathum*) és lenlevelű bögrebokor (*Thesium lino-phillum*) által képezett csepleszben.

Annál könnyebb volt volna lövéssel kézre keríteni a fehérszemű kacsát (Anas *leucopthalmus*) vagy zöldlábú vízityűket (*Gallinula chloropus*), mely a semlyéki csorbóka (*Sonchus palustris*), *Stachys palustris* és ingoványi dűsan tenyésző menták (*Mentha*

aquatica, *crispa*, *piperita*) illatos környezetében valószínűleg bogarászott. A lassankint emelkedő talajon csombor közt *lizinka* (*Lysimachia*) díszleg teljes pompájában, valamint a buzgányait érlelő szironták (*Ranunculus*) helyénél a lóhere (*Trifolium repens*, *T. pratense*, *T. agrarium*) telep szomszédságában, hol a szarvaskerep (*Lotus corniculatus*) mellett a mézkerep (*Melilotus officinalis*) emeli magasra fejét.

Az ördögboroda (*Astragalus*) pörkölt-színű hüvelyei megérlelték már magvaikat, de a seregélyszeder (*Rubus fruticosus*) gyümölcse csak most kezd pirosodni, — a fekete és fehér üröm (*Artemisia vulgaris* és *A. absinthium*) pedig éppen csak virágbimbóik fejlesztéséhez fognak, hogy néhány nap múltán feltehessék igénytelen koronájukat; körülöttök egyszerű udvart előre haladt korú *Verbena*, *Erysimum*, sarkvirág (*Delphinium consolida*), kigyószisz (*Echium*) képeznek. Leginkább elemében van a bogács (*Carduus*), melynek elvirított ágait megtépte bár a szellő és pelyhes magvai szerte szóródnak, de azért vidáman emeli karminpiros új rózsáit magasabban mint bármely növénytársa. Tővénel a tarackbúza (*Triticum repens*) mellett a bíborvirágú földi mogyoró (*Lathyrus tuberosus*) csalogat.

Épület-romhoz érünk. — Azt hinné a vidéken járattal, hogy talán a régi Szer községnek helységházát látja maga előtt, mely néma borongással gyászolja a tatároknak 600 év előtti vandalizmusát, mely a szeri benedekrendű kolostort is templomával együtt dűledékké tette, — pedig nem egyéb, mint a levelényi major, egy másfél évvel ezelőtt ide lehelt paradicsom, melynek ákasz és nyárfák nyújtotta hűvös homályaiban gyöngyvirág, *Lychnis*, vadrózsa váltogaták egymást a csöndesen kanyargó Holt-Tisza bársonyos partjain, hol az erdő dalosai ezrével fészkeltek s lány dalaikkal köszönték a felkelő napot, melynek sugarai apró fénygömbökbe töredezve szűrődtek keresztül a

sűrű lombernyőn, hol arkádiai örököket élvezett családja azon uradalmi tisztnek, ki a birkatenyésztés e központját lakásul nyerhette, — most lombjaiktól megfosztva hazudtolják meg a fák az évszakot, és hosszú, leveletlen ágaikkal mint megtépett, kúszált seprők merednek a tiszta verőfényes légbe, — s a pusztulás e helyét nem meri felkeresni egyéb szárnyas mint a gerlicze, mely a száraz ágakon zokogva bűg, a vércse, mely esténként tesz vérontó látogatást a verebek közt s a bagoly, mely nappali bűvó helyét keresi e romdülédék odúi közt.

E prairie szelét, mely ott végződik, hol a múlt évben hirtelen emelt töltésekkel állták útját a berohanó áradat tovatérjedésének, kenderpakócza (*Eupatorium cannabinum*), vizibors (*Polygonum hydropiper*) igénytelen alakjai határolják, melyeken túl a cziczkóró (*Achillea*), libatopp (*Chenopodium*), iglicz (*Ononis*), iringó (*Eryngium*), ökör fark-kóró (*Verbascum*), útifű (*Plantago*) pesztercze (*Ballota*), fűtej (*Euphorbia cyparissias*, *helioscopia*, *peplus*), valamint a királydinnye (*Tribulus terrestris*) birodalma kezdődik, melynek hullámos, futó fővény-talaját minden szellő mozgásba hozza és ver olyan porfergeteget (jász-eső), melynek csak a Zaharán lakó Tuareg látja párját.

„Forró nyárközép van; kapaszkodik a nap fölfelé; sugára mint lángeső, oly égető özönnel ömlik a pusztára“ (Petőfi), — de nem lenne rajzom teljes, ha meg nem emlékezném arról,

mi e prairie-t és keretét egy forró júliusi napon oly felejthetetlen széppé tudja varázsolni. Ez a délibáb, a néprege aranyhajú Délibáb tündére, kibe szerelmes a Nap, mert körútjában nála szebbet nem látott. Észreveszi ezt a Felleg és ádáz féltésből legsötétebb mezébe öltözve harczot üzen a ragyogó Napnak. Küzdenek sokáig, de végre a Nap átszúrja ellenét és szerelmesen pillant le az árva Délibábra, mely reszketve várja a viadal kimenetelét. Erré bosszújában a Felleg, hogy semmit tegye közös ideáljokat, áradatkint pusztítva rohan a földre, de a Nap szivárványból épít hidat s azon emeli magához az üldözött Délibábot. Miután pedig kitombolta már a Felleg magát, gyémántos hidon hozza vissza a Nap az árvát az ősz Pusztá atyai keblére, — s az aranyhajú Délibábnak keble pihegve hullámszik, valahányszor hű lovagjára, a Napra feltekint.

A mily szép papíron e kosmogoniai kép, melyet népünk keleti zamatú költészetének gazdag ere teremtett, oly természethűnek mutatkozott ez e kirándulás alkalmával. Hogy azonban a féltékeny és bosszús Felleg esetleg nem azon ponton tombolta ki magát, hol mi jártunk, ránk nézve volt szerencse, — mert nem leltünk volna a terjedelmes fűrengetegben közel feledet, mely védőleg magához intsen.*

HANUSZ ISTVÁN.

* Felolvastatott a kecskeméti Természettudományi Társulatban.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.